

KÖNNYŰIPAR: HÁNYATOTT SORS, NEHÉZ JELEN, NÉMI REMÉNY

Alacsony bérszínvonal, alacsony presztízs, hiányos szakmai képzés – ezek azok a tényezők, amelyek leginkább megkeserítik a könnyűiparban dolgozók életét. Dr. Kokasné dr. Palicska Livia, a Magyar Könnyűipari Szövetség (az MGYOSZ tagszervezete) egy éve megválasztott elnöke emellett néhány ígéretes nemzetközi sikerről is beszámolt.

AZ ELNÖK

Az MKSZ 2015-ben megválasztott új elnöke, dr. Kokasné dr. Palicska Livia a Petrik Lajos Vegyipari Szakközépiskola elvégzése után a Drezdai Műszaki Egyetem Textil és Ruhatechnológiai Intézetén végzett okleveles gépészmérnöként és a Nyugat-Magyarországi Egyetemen szerzett PhD fokozatot. A Pamuttextil Műveknél eltöltött évek után a Könnyűipari Műszaki Főiskolán helyezkedett el, amelynek jogutódja az Óbudai Egyetem. A Rejtő Sándor Könnyűipari és Környezetmérnöki Karának egyetemi docenseként előadásokat és gyakorlatokat vezetett. A 2012-ben létrejött új Anyagtudományok és Technológiák Doktori Iskola oktatója, 2014-ig az iskola titkára. 2014 nyarán vált meg a felsőoktatástól és lett az INNOVATEXT Textilipari Műszaki Fejlesztő és Vizsgáló Zrt. vezérigazgatója.

Magyar Gyárpar: 1990-ben alakult a Magyar Könnyűipari Szövetség, azaz tavaly volt 25 éves. Miről szolt ez a 25 év?

Dr. Kokasné dr. Palicska Livia: A Magyar Könnyűipari Szövetség (MKSZ) autonóm vállalkozói, munkáltatói szakmai érdekképviselet, amely a textil-, ruha-, bőr-, szőrme-, cipőiparban és egyéb kapcsolódó könnyűipari szakmákban tevékenykedő vállalkozásokat fogja össze. 1990. október 18-án alakult meg azzal a határozott céllal, hogy hatékonyan és módszeresen védje a textil-, ruha-, bőr-, cipő- és ruhaipar érdekeit. A megalakításkor belépő 65 jelentős hazai gyártó cég az ágazat 90%-át lefedte. Az MKSZ életében meghatározó szerepet játszott az egykori Könnyűipari Minisztérium miniszterhelyettese, dr. Cseh József, aki alapító főtáka volt a szövetségnek és hosszú ideig irányította annak munkáját. Az MKSZ szándéka szerint a könnyűipar olyan központja kívánt lenni, amelyhez a gyártó vállalatok bizalommal fordulhatnak, és amely képes ennek az iparágaknak a megítélését javítani. Ez az iparág, amelynek nagy fontossága van mind a nemzetgazdaság, mind a munkahely-teremtés szempontjából, több elismerést érdemel a társadalom, a gazdaság és a kormányzat részéről, mint ami jelenleg tapasztalható. A Szövetség több szakmai szervezettel működött együtt az elmúlt negyed század-

ban, képviselve a tagok szakmai érdekeit. 2004 óta tagja az Euratexnek, amely az Európai Unióban képviseli a textil- és ruhaipari szakterülethez tartozó vállalatok érdekeit. Tagja a Könnyűipari Ágazati Párbeszéd Bizottságnak (KÁPB) is, ahol a munkaadókot képviselő oldal társelnöki tisztét évek óta a Szövetség elnöke tölti be.

MGy: A könnyűipar nem tartozik a húzóiparágak közé, de a tradicionális ágazatok közé igen. Milyen helyet foglal el a magyar gazdaság egészében ez a terület?

PL: A könnyűipar ma is fontos helyet foglal el a nemzetgazdaságban. A könnyűipari tevékenység – ezen belül a textiliák, a ruházati termékek és a bőr- és cipőipari termékek gyártása – 400 milliárd forint nettó árbevételt produkált. Az adatok szerint a bőr- és bőrttermékek, valamint a lábbelik gyártása terén 2012 óta egyenes emelkedés tapasztalható, a textiliák gyártásában 2010 óta – kisebb ingadozásokkal – enyhén emelkedő tendencia figyelhető meg, a ruházati iparban a termelési érték nagyjából szinten van. A könnyűiparban dolgozók létszáma évek óta 42-44 ezer fő körül mozog, 2016 elején 44,2 ezer volt, ami az iparban foglalkoztatottak – egyébként kis mértékben növekvő – számának (732,5 ezer) 6%-a. Csekély mértékben ugyan, de emelkedő

tendenciát mutat a könnyűiparban foglalkoztatottak bére is: 2012-ben ez 87 949 Ft/hó volt, 2016 első negyedévében 108 123 Ft/hó. Ez utóbbi az ipari átlag (179 345 Ft/hó) 60,3%-a. Nehezíti a vállalkozók és a munkavállalók helyzetét a bruttó minimálbérhez viszonyított igen magas adóteher, ami 2013-ban mintegy 55% volt és ez régiókban a legmagasabb.

MGy: Miben más ez a terület, mint 25 éve volt?

- Megszűntek a korábbi nagyvállalatok. Ez önmagában véve még nem lenne baj, de a nagyvállalatok maradványaiból alakult kis cégek jelentős része életképtelenné vált és megszűnt, részben a kedvezőtlen gazdasági környezet, részben a vezetés szakértelmének hiánya miatt.
- A működő vállalatok jelentős része csak bér munkavégzésre alkalmas, mert – részben az oktatás hiányosságai, részben a nagyon alacsony bérszínvonal miatt – hiányoznak a kreatív szakemberek.
- A külföldi tulajdonban levő vállalatok jelentős része csak a termelési folyamat egy részét telepíti Magyarországra, azt, amely elsősorban munkaigényes, de nem vagy csak kevés kreativitást igényel. Pl. van olyan külföldi tulajdonban levő kötöttárugyár, amely a kötőgépre felszerelendő fonalat már erre előkészítve szállítja a Magyarországra telepített kötőgépekre. Ezt csak fel kell tenni, az elkészült nyerskalmét visszajuttatja külföldre és az igényes befizető, kikészítési műveletet már ott végzi el. Mi csak a legegyszerűbb, betanított munkát igénylő tevékenységet végezzük. A magyarországi gyár kész technológiát kap, csak azt kell végrehajtania. Szerencsére van néhány ellenpélda is, de kevés. Hasonló a helyzet a ruháiparban is.
- A technika fejlődésével a könnyűipar minden területén előretört a digitális technika és az automatizálás alkalmazása, ami szükségessé tenné az ehhez alkalmazkodni tudó munkavállalók meglétét. Ehhez azonban a szakmai képzés sem közép-, sem felső fokon nem nyújt alapot. Csak alacsony fizetésű betanított munkásokkal nem lehet korszerű technikát működtetni és versenyképes termelést folytatni.
- A textiliparban előretörték a nem ruházati alkalmazások (műszaki, gyógyászati textíliák), de a ruházati cikkekben belül is egyre fontosabbak a funkcionális ruházati cikkek (amelyek célzott tulajdonságaikkal a felhasználó fokozottabb kényelmét, egészségének javítását, tevékenységének, életfunkcióinak követését stb. teszik lehetővé). A hazai gyárak ilyenek gyártására – kevés kivétellel – szellemi és technikai hiányosságaik miatt sajnos nem alkalmasak.

MGy: A nemzetközi trendek megjelennek a magyar tervekben, megjelenésben is?

L: Igen, a divatipar nemzetközi trendjei hazánkban is itt vannak. Az etikus és fenntartható divat iránt egyre többen fogékonyak – ehhez kapcsolódóan éppen nemrég volt egy nagysikerű nemzetközi rendezvény, a First Global Sustainable Fashion Week (<http://www.fashionhungary.com/global-sustainable-fashion-week/>), amelyben szervezőként és előadóként is én is közreműködtem. De az aktuális szezonális trendek is azonnal megjelennek a magyar tervezők kollekcióiban is: ilyenek a minimál, a recycling, a used look, a romantikus florális, a csipke, a klasszikus, a geometriai mintázat stb.

Büszkék vagyunk arra, hogy

- magyar tervezőink közül többen is a nemzetközi sikereket aratnak (Konsánszky, Ivanka, Nanuska, Use unused stb.),
- hogy a nemzetközi színtrendeket meghatározó Intercolor Bizottság (amely idén Budapesten ülésezett) munkájában hosszú évek óta sikerrel vesz részt egy magyar tervező is, Baczár Éva,
- hogy Szigeti Szilvia az Eventuell Galeria társalapítója milyen eredményesen vezet a Visegrádi Alap támogatásával megvalósuló határtalan design programot.

Örömmel tölt el az is, hogy egyre több diák kerül ki a hazai iskolák tervező műhelyeiből, középfokú és felsőfokú intézményekből eredeti gondolatokkal, friss ötletekkel. A pályakezdők kísérletezései a kutatások tapasztalataival felvértezve mindig izgalmasak, jó érzés látni nemzetközi sikereiket (pl. a legutóbbi frankfurti Textilvásáron Kárpáti Judit), és esetenként szédületes karriert futnak be (Litracon).

„Szeretnénk biztatni a vállalatokat, hogy hozzanak létre hálózatokat, vagy csatlakozzanak meglévőkhöz, fektessenek be együttműködésbe és közös vállalatokba ott, ahol a kritikus vállalati méret nem érhető el, és működjenek jobban együtt az ágazat szereplőivel, szakmai és érdeképviseleti szervezeteivel.”

INTERJÚ

TEXTILIPAR, MINDENHOL

A frankfurti Techtextil vásáron minden évben hatalmas érdeklődés övezi az alábbi területeken megjelent textil-fejlesztéseket:

- **Agrotech** – a növénytermesztésben, erdészetben, kertészetben, tájépítésben használt textiliák,
- **Buildtech** – a magas- és mélyépítésben szerkezeti anyagként alkalmazott textiliák,
- **Clothtech** – a ruha- és cipőgyártásban nem alapanyagként, hanem szerkezeti anyagként használt textiliák,
- **Geotech** – az út-, vasút- és vízepítésben, gátak, hulladéklerakók stb. építésében használt szerkezeterősítő textiliák,
- **Homotech** – a bútorgyártásban és dekorációs anyagok formájában (pl. tapéta) használt textiliák,
- **Indutech** – a gépgyártásban, a vegyiparban, energiaiparban szerkezeti anyagként használt textiliák,
- **Medtech** – a gyógyászatban és higiéniai eszközökben alkalmazott textiliák,
- **Mobiltech** – a járműgyártásban (autó-, hajó-, repülőgépgyártás, vasutak, űrhajózás) szerkezeti anyagként használt textiliák,
- **Oekotech** – a környezetvédelemben, hulladékkezelésben alkalmazott textiliák,
- **Packtech** – csomagolóanyagok, az anyagmozgatásban, szállításban alkalmazott textiliák,
- **Protech** – az egyéni és közösségi védőfelszerelések előállításában használt textilanyagok,
- **Sporttech** – sportruházatok, sportfelszerelések, szabadidő-tevékenységek eszközeinek gyártásában alkalmazott textiliák.

Évről évre érződik a kreatív forradalom a Magyar Formatervezési Díj pályázatára érkező alkotások között is, amelyek közül sok alkotót sorolhatnánk itt fel, de a helyszűke miatt most nem teszem.

MGy: Milyen trendek befolyásolják ezen ágazat jövőjét?

PL: A könnyűiparban is egyre nagyobb hangsúlyt kap a fenntartható fejlődés, a környezet védelme és a termelés hatékonyságának növelése. Tudásintenzív iparággá vált, és tevékenységében ma már a legújabb anyagtudományi eredményeket, technológiai, technikai és informatikai innovációkat alkalmazza. A divatiparban a fast fashion ellenpólusként megjelentek a slow fashion lelkes követői, a minőség és a fenntarthatóság szerepének erősödésével kezdenek Távols-Keletre kihelyezett termelői kapacitások visszaszívárogni.

A textil- és ruhaiparban piaci részként hazai vállalkozások számára is nagy lehetőségek nyíltak meg a nem ruházati alkalmazások, ill. a funkcionális ruházati cikkek gyártása területén. Ágazatunk a kreatív iparágak egyik legdinamikusabban fejlődő területe, ahol megjelentek a legkorszerűbb textil- és bőripari fejlesztések: intelligens, adaptív, funkcionális, lélegző, nagyfokú védelmi képességgel bíró stb. alapanyagok, high-tech gyártástechnológiák. A textil ma már nem az, amit hagyományosan értünk alatta, amit viselünk, vagy ami az otthonunkban lakástextilként megtalálható. Textil nélkül elképzelhetetlen lenne a mindennapunk, hiszen hagyományos és műszaki alkalmazásként mindenhol körülvesznek minket.

MGy: Több iparágat egyesítenek, így a textil-, textilruházati-, a bőr-, szőrme-, és cipőipari, textiltisztítói stb. területeket. Nehéz megtalálni a szakmai érdekképviselőtben a közös nevezőt, vagy az alap gondok, alapfeladatok ugyanazok mindegyik területen?

PL: Az alapproblémák hasonlóak, ugyanakkor a mikrovállalkozások nagy száma, a nagyon elaprózódott, diverzifikált termékstruktúra, a gyártó cégek telephelyeinek területi szétszórtsága és a tagság utóbbi időkben tapasztalható lemorzsolódása nem kedvez a Szövetség célkitűzésében szereplő hatékony érdekképviselői munkának.

MGy: Mit tart az ágazat olyan problémájának, ami alapvetően meghatározza a jövőt?

- az alacsony presztízs,
- a szakmai oktatás hiányosságai,
- alacsony bérszínvonal, ami miatt ezek a szakterületek nem vonzóak.

MGy: S mi az, ami biztonságot, reményt ad?

Egyes megszállott szakemberek lelkesedése.

MGy: A Szövetség elnökeként mit tart legfontosabb feladatának? Mit szeretne elérni a következő öt évben?

PL: Professzionális érdekképviselőt és a szociális párbeszéd erősítését. Tekintettel arra, hogy a szektor résztvevőinek többsége a kis- és középvállalatok köréből kerül ki, biztatni szeretnénk a vállalatokat, hogy hozzanak létre hálózatokat, vagy csatlakozzanak meglévőkhöz, fektessenek be együttműködésbe és közös vállalatokba ott, ahol a kritikus vállalati méret nem érhető el, és működjenek jobban együtt az ágazat szereplőivel, szakmai és érdekképviselői szervezeteivel. Legfontosabb céljaink, hogy javítsunk az ágazat presztízsén, ágazati bérrendezéssel megteremtjük a kétkezi munka becsületét, segítsük a női és atipikus foglalkoztatást, és hozzájáruljunk a szakképzett munkaerő-utánpótlás és a szakképzés jelenlegi problémáinak megoldásához. Az ágazat jövője szempontjából kulcsfontosságú az innováció és a kutatás-fejlesztés, amelyhez utat nyithat a részvétel nemzetközi projekt-konzorciumokban. Szeretnénk ezért jobban bekapcsolódni a nemzetközi vérkeringésbe, ehhez fontos, hogy megőrizzük tagságunkat az európai textil- és ruhaipari szövetségben, az EURATEX-ben, és újra bekapcsolódjunk az európai bőripari szövetség, a COTANCE és az Európai Cipőipari Szövetség, a CEC munkájába is. Az aktív munkához első lépésben a működés feltételeit kell biztosítanunk. Jó hír, hogy sikerült újra megteremteni a Könnyűipari Ágazati Párbeszéd Bizottság (KÁPB) munkájában való részvétel alapvető feltételeit. Ahhoz, hogy munkaadói oldalról hatékonyak legyünk a tripartit érdek-egyeztetésben, nagyon számítok az ágazat szereplőinek a támogatására.

MGy: A Szövetség tagja a Munkaadók

és Gyáriparosok Országos Szövetségének. Mit várnak az MGYOSZ-tól?

PL: Az MGYOSZ több ezer vállalkozást képvisel, évtizedek óta meghatározó érdek-képviselési munkát végez hazai és nemzetközi szinten. Az együttműködés eredményeim szerint hozzájárul majd a könnyűipari szakmák presztízsének javításá-

hoz és a problémák között felsorolt tételek javításához. Az MGYOSZ Oktatási Bizottsága jelenleg számos területről gyűjti össze a szakképzéssel kapcsolatos problémákat, amelyek nagyon hasonlóak ágazatunkéhoz. Remélem, hogy sikerül közös erővel hatékonyan szót emelni a problémák megoldásának érdekében.

A hazai könnyűipar mai helyzete, alágazatonként

A rendszerváltást követően a korábbi piacok (Szovjetunió, volt szocialista országok) legnagyobb részének elvesztése és az importliberalizáció következtében az addigi állami nagyvállalatok nagy része tönkrement, vagy a privatizáció folyamatában sok kis vállalattá esett szét, amelyeknek csak egy része maradt életképes.

Textilipar

Az 1989-90-ben végbement politikai és gazdasági változások következtében a magyar textilipar számára korábban nagyon jelentős szovjet exportpiac megszűnt, a hazai termelésű textiltermékek belföldi fogyasztása pedig – elsősorban az import liberalizációja és a kezdetben igen magas infláció következtében beálló keresletcsökkenés miatt – erősen visszaesett. Ez a nagyvállalatok tönkremenetelét, a textilipar gyors leépülését eredményezte. A korábbi állami vállalatok helyén nagyszámú kisebb gazdasági társaság alakult. Ezek egy része azonban valóban sikeres lett, képes volt gépparkját és technológiáját felújítani, a kornak megfelelő berendezéseket beszerezni, ennek köszönhetően ma is működnek magas műszaki és minőségi színvonalon termelő textilgyárak hazánkban, amelyek termékei külföldön is megállják a helyüket. Emellett az alacsony bérszínvonal számos jelentős külföldi textilipari vállalatot is vonzott Magyarországra, amelyek ide telepítették át gyáraikat vagy egyes gyártási lépéseiket (elsősorban a kelmegyártás területén). Mindezek eredményeként tulajdonképpen számos igen korszerű textilgyár is működik hazánkban, ha részben vagy teljesen külföldi tulajdonban is.

Ruhaipar

A rendszerváltozást követően a nagyvállalatok tönkremenetelét követő privatizáció során a ruhaipar kisebb vállalkozásokra bomlott szét, amelyek egy része életképes volt, más része hamar csődöt mondott. Nagymértékben rontotta a helyzetet a textilipar leépülése. Ennek folytán a ruhaipar hazai alap- és kellékanyagokkal való ellátása lehetetlenné vált, a felhasznált anyagok legnagyobb részét importból kellett és kell beszerezni.

A működő ruhaipari vállalatok részben vagy teljesen magyar magántulajdonban vannak, részben magyar és külföldi cégek vegyesvállalataként működnek. A sikeres cégek zöme bér-munkát végez külföldi megrendelők számára.

A ruhaipar legnagyobb versenytársa a hazai piacon a főleg ázsiai országokból származó importáru és emellett a Nyugat-Európából érkező hasznátruha-kereskedelem. Mindkét esetben elsősorban a hazai viszonylag magas termelői árak és az importárak jóval olcsóbb árszintje okozza a gondokat, mindenekeztül a főleg mindennapi használatra szánt termékek esetében. Azok a hazai vállalkozások, amelyek képesek magas esztétikai és műszaki színvonalú, divatos termékek előállítására, még így is prosperálnak.

Bőr-, szörme- és cipőipar

Az 1990-es években bekövetkezett változások következtében bőr- és cipőiparban is hasonló folyamatok játszódtak le. A termelés jelentős mértékben csökkent, a megmaradt vállalkozások elsősorban bér-munkavégzésre tértek át. 1993-1998 között a jelentős mértékű külföldi tőkebeáramlásnak és új piacok megszerzésének köszönhetően ismét fellendült a termelés, ugyanakkor a termékszerkezet jelentős mértékben átalakult: a vállalatok a női lábbelik és a táskák gyártásáról inkább a férfi lábbelik és az autózás-huzatok gyártására tértek át. A feldolgozásban a műbőrt inkább a valódi bőr váltotta fel. 1999–2001 között azonban a globalizáció hatására kedvezőtlen tendencia indult meg: a cipőgyártók egyre nehezebb helyzetbe kerültek, mert termékeiket a belföldi piacon mind nagyobb mértékben váltották fel a külföldről behozott termékek. A hazai termelésnek mindössze mintegy 15%-át értékesítik itthon, 85% külföldi piacokra kerül. A vállalatok legnagyobb részét bér-munkavégzéssel foglalkoznak. A legjobb helyzetben az egészségügyi és munkavédelmi lábbelik, valamint az egyedi és luxus divatcikk (pl. divatkesztyűk), továbbá a bőrdíszműárak és az autó- és járműipari ülés-huzatok gyártói vannak. A mintegy 2000 hazai bőr- és cipőipari vállalkozás összesen kb. 10 000 embert foglalkoztat. A vállalkozások zöme kis- és középvállalat.

Forrás: MKSZ